

λυψιν τῆς Δ. πλευρᾶς. Οὕτως, ἀνασκαφέντος δλοκλήρου τοῦ εἰς τὸ Δημόσιον ἀνήκοντος χώρου, ἀνάγκη ἦδη νὰ ἀπαλλοτριωθῶσιν οἱ πλησίον κείμενοι οἰκίσκοι, ὅπως, καταδαφιζομένων τούτων, προχωρήσῃ ἡ ἀνασκαφή ἡμῶν ἐπὶ πλέον καὶ οὕτω φέρωμεν εἰς φῶς δλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα.

Ἀθήνησι 30 Δεκεμβρίου 1918

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΙ ΕΝ ΝΙΚΟΠΟΛΕΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ
ΕΝ ΕΤΕΙ 1918.

Αἱ ἐν Νικοπόλει τῆς Ἠπείρου σκαφικαὶ ἔρευναι κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἤρξαντο τὴν 20 Αὐγούστου, διεκόπησαν δὲ περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου. Κατὰ τὸ βραχὺ τοῦτο χρονικὸν διάστημα ἀνέσκαψα ἐν τῇ θέσει «Βασιλόσπητο», ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς περιφήμου Χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμετίου, ὅπου πρὸ τριετίας εἶχον τὸ πρῶτον ἀποκαλύψει μέγα τετραγωνικὸν περιστύλιον μετὰ πολλῶν πέριξ δωματίων καὶ ἄλλων διαμερισμάτων. Τὸ δάπεδον πολλῶν τούτων εἶναι ψηφιδωτόν, ὡς καὶ τὸ τοῦ περιστυλίου, ὑπὸ δὲ τὸ δάπεδον μιᾶς τῶν μεγάλων αἰθουσῶν, ἣτις πιθανὸν νὰ ἦτο τρικλίσιον, ἀνεκάλυφα προπέρυσι χθαμαλὸν ὑπόγειον μετὰ κιονίσκων ἐκ δισκοειδῶν πλίνθων, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ὑπόκαυστον τῆς εἰρημένης αἰθούσης. Ὅμοιον κατασκευάσμα ἰνεῦρον καὶ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ λήξαντος ἔτους ὑπὸ ἕτερον διαμέρισμα τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος.

Παραπλευρῶς μάλιστα τούτου ἀπεκαλύφθη μικρὸν δωμάτιον μετὰ ἐστίας, ἐν ᾗ ἐτίθετο ἡ πυρά, ἣς ἡ θερμότης διωχετεύετο διὰ σωλήνων πρὸς τὸ εἰρημένον ὑπόγειον.

Ἐκ πάσης τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ἐργασίας ἐπὶ τριετίαν καὶ πλέον ἐν τῇ τετραγώνῳ τούτῳ περιστυλίῳ, ὅπερ ἦτο, ὡς καὶ ἡ ἔγαντι Χριστιαν. Βασιλικῆ Δουμετίου, τελείως τε-

θαμμένον καὶ ἀθέατον πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, εἰκάζω νῦν, ὅτι τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο κτίριον ἦν ἐν τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς περιδλέπτου θέσεως, ἐν ἧ ἀνιδρύθη. Ἐπειδὴ ἐν τούτοις δὲν παρουσιάζει χαρακτηριστὰ δημοσίου κτιρίου, ὑποθέτω, ὅτι πρόκειται περὶ ἀνακτόρου ἢ θερινῆς ἐπαύλεως τῶν ἐν Νικοπόλει παραθεριζόντων ἐκάστοτε Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, μετὰ τὴν ἀνέγερσιν ἐν τῇ προκειμένῳ χώρῳ τῆς θαυμαστῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, ἦτις ἦτο ἀναμφισβητήτως ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Νικοπόλεως, μετεσκευάσθη ὀλοσχερῶς καὶ μετεσχηματίσθη εἰς *Συνοδικὸν ἢ Μητροπολιτικὸν μέγαρον*. Τοῦτο μαρτυροῦσι πλείστα τεκμήρια, οἷον κελλία μεθ' ἁγιογραφίων, ψηφιδωτὰ δάπεδα μετὰ ἐπιγραφῶν ἐπισκοπικῶν κλπ.

Ἐν τῶν τεκμηρίων τούτων εἶναι καὶ τὸ πρὸς Ν. τοῦ περιστευλίου ἐρείπιον *Νυμφαίου*, ὅπερ βεβαίως ἀπετέλει ἐξάρτημα τοῦ ἀνακτόρου. Ἐντὸς μιᾶς νύμφης ἢ κόγχης αὐτοῦ ἀπεκάλυψα θαυμάσιον ψηφιδωτόν, τὸ ὅποιον ὅμως οἱ Χριστιανοὶ κάτοικοι τοῦ Μητροπολιτικοῦ μεγάρου εἶχον καλύψει διὰ πυχυτάτου ἐξ ἀσβεστοκονιάματος ἐπιστρώματος οὕτω σκληροῦ, ὥστε ἐδέησε ἐπὶ ἡμέρας ἕλας μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ μεγάλης προσοχῆς κατὰ ἐλάχιστα τεμάχια νὰ ἀφαιρεθῇ! Τὸ ἀποκαλυφθὲν κάτωθεν ψηφιδωτὸν καλλίστης τέχνης, πλὴν δυστυχῶς λίαν ἐφθαρμένον, παριστᾷ *Νηρηίδα ὀχουμένην ἐπὶ θαλασίου τέρατος*, ἀνωθεν δ' αὐτῆς τὸν ἥλιον ἀκτινοβολοῦντα. Ὅτι δ' ἡ κάλυψις ἦν ἔργον τῶν Χριστιανῶν ἐνοίκων, ἐμπερὺρουσιν δύο μεγάλοι δι' ἐρυθροῦ χρώματος ἐπὶ τοῦ ἀσβεστοκονιάματος γεγραμμένοι σταυροί.

Συγχρόνως πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἠσχολήθη κατὰ τὴν ἐν Νικοπόλει διαμονήν μου καὶ εἰς τὴν περισυλλογὴν πολλῶν ἐπι ἀρχαίων, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἐπισκευὴν καὶ στερέωσιν τῶν περιφήμων ψηφιδωτῶν τῆς εἰρημένης Βασιλικῆς, ἅτινα ἐκ τῶν πολλῶν βροχῶν καὶ ἐκ τῆς κατασκηνώσεως ἐν Νικοπόλει πολυαφθίμων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη στρατευμάτων εἰ-

χον πάθη σπουδαίως, ἐὰν δὲ δὲν προέβαινον πέρυσιν εἰς τὴν ἐκ νέου στερέωσιν καὶ διατήρησιν των θὰ ἐθρηνοῦμεν σήμερον τὴν ὀλοσχερῆ ἐξαφάνισιν τῶν μοναδικῶν τούτων μνημείων τῆς ἀρχαίας Χριστιαν. τέχνης.

ΑΔΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

Ἐπανελήφθησαν καὶ ἐφέτος αἱ ἐπὶ μακρὸν διακοπεῖσαι ἐργασίαι τῆς Ἑταιρείας ἐν Ἐλευσίνι. Καὶ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ χρήζουσι πολλὰ σημεῖα ριζικωτέρας καὶ μᾶλλον μεθοδικῆς ἐξερευνησεως, καὶ ἐκτὸς τούτου εἶνε ἀκόμη πολὺς χῶρος ἀνεξερευνητος. Τὸ κυριώτερον μέρος τῆς ἐργασίας ἔγινεν ἔξω τοῦ ἱεροῦ παρὰ τὸν νότιον τοῖχον τοῦ περιβόλου, ἀπεκομίσθη δὲ ἐκεῖθεν μέγα μέρος τῆς ἐπιχώσεως, ἣτις ἐκάλυπτε τὸν καλῶς καὶ εἰς μέγα ὕψος σφῆζομενον τοῖχον τοῦ περιβόλου. Ἐξω τοῦ περιβόλου ἔγινε πρὸς τούτοις ἐργασία ἐπὶ τῆς πρὸ τῶν Μεγάλων Προπυλαίων αὐλῆς· ἀφοῦ ἀπεμακρύνθησαν ἐκεῖθεν οἱ μεγάλοι σωροὶ τῶν λίθων, οὔτινες ἔγιναν κατὰ τὰς προηγηθείσας ἀνασκαφάς, ἐκαθάρισθη τελειότερον τὸ ἔδαφος, καὶ εὗρέθη τὸ ὄριον τῆς πλακοστρωσίας πρὸς ἀνατολάς, ὡς καὶ τὰ λείψανα τῆς πύλης, ἣτις ἔφερον εἰς ταύτην· ἀνεκαλύφθη δ' ἐπίσης πρὸ τῶν θεμελίων τοῦ μικροῦ ναΐσκου τῆς Ἀρτέμιδος τετράγωνον ἐκ μαρμάρων κτίσμα, ἴσως βωμός. Μικρὰ ἐργασία ἔγινε καὶ παρὰ τὸ ἀνάγλυμμα τῆς Φιλωνείου στοᾶς κατὰ τὰ Βορειοανατολικά· ἐπὶ τοῦ σφῆζομένου ἐκεῖ ἀρχαιοτάτου (Μυκηναϊκοῦ;) τοίχου ἀνευρέθη μικρὰ Μυκηναϊκὴ πυλῖς.

Ἐπίσης ἐζητάσθησαν προτεκτικώτερον τὰ λείψανα τῶν τοιχαρίων, τὰ ὅποια εἶχον ἀναφανῆ ἐκεῖ εἰς παλαιοτέρας ἀνασκαφάς καὶ ἐσκάφη τὸ ἔδαφος βαθύτερον, εἰς τινα σημεῖα μέχρι τοῦ φυσικοῦ. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης ἐδείχθη, ὅτι τὰ τοιχάρια ἀνήκουσιν εἰς οὐκίσκους τοῦ 7^{ου} ἢ 6^{ου} αἰῶνος π. Χ. Βαθύτερον τῶν θεμελίων τῶν τοιχαρίων τούτων εὗρίσκονται